

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра педагогіки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Гуманітарно-педагогічний факультет

«18» червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 015 «Професійна освіта»

Освітня програма: «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: к.пед.н., старший викладач кафедри педагогіки Сироєжко О.В.

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни «Педагогіка толерантності». Навчальна дисципліна є вибірковою. Вивчення курсу передбачає формування у студентів знань, умінь та навичок етичної поведінки у різних професійних ситуаціях; індивідуальної педагогічної позиції, оволодіння комплексом умінь і навичок педагогічної техніки, культури саморегуляції, форм і методів професійного самовдосконалення

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>015 «Професійна освіта»</i>	
Освітня програма	<i>Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	денна скорочений термін
Курс (рік підготовки)	<i>2</i>	<i>2</i>
Семестр	<i>4</i>	<i>4</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>30 год</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>30 год</i>
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>60 год.</i>	<i>60</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>4 год.</i>	<i>4 год</i>

Мета навчальної дисципліни «Професійно-педагогічна етика» – сформувати у студентів навички знань, умінь та навичок етичної поведінки у різних професійних ситуаціях, потреби професійного розвитку, підвищення професійної культури на умовах засвоєння технологій самоорганізації педагогічної діяльності, сприяти збагаченню педагогічного досвіду майбутніх викладачів, поглибити знання з педагогіки і психології, інноваційних педагогічних технологій; формувати практичні уміння і навички культури педагогічного спілкування; формувати у майбутніх педагогів культуру та ерудицію; моральні цінності педагогічної професії.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- ознайомлення студентів з визначенням суті ряду понять (професійно-педагогічна етика викладача, моральна свідомість педагога, етичні принципи та цінності педагогічної діяльності, моральний обов'язок та відповідальність викладача, педагогічна справедливість);
- ознайомлення з механізмами творчої самореалізації у професійній діяльності та шляхами професійного самовдосконалення;
- організація професійно-педагогічної діяльності як розвиваючої взаємодії;
- ознайомлення з історичними особливостями розвитку педагогічної етики, особливостями моральної свідомості викладача;
- ознайомлення студента з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки та чітке їхнє засвоєння;
- формування моральних цінностей педагогічної професії та відповідних якостей майбутнього педагога;
- ознайомлення з етичними нормами та принципами професійної діяльності викладачів, психолого-педагогічними засадами морального самовдосконалення викладачів;
- розкриття особливостей етичної поведінки педагогічного працівника при розв'язанні складних педагогічних ситуацій;
- розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії.

Перелік освітніх компонентів, які передують вивченню навчальної дисципліни (за їх наявності): Формування ціннісного світогляду; Професійно -педагогічна етика; Критичне мислення.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій та методів педагогічної науки та інших наук, пов'язаних із сферами виробництва і переробки продуктів сільського господарства та харчовими технологіями і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності:

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 08. Здатність працювати в команді та діяти з позиції лідера

ЗК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість, планувати, організовувати, контролювати, координувати роботу та вмотивовувати членів колективу

спеціальні (фахові) компетентності:

СК 11. Здатність використовувати у професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

СК 13. Здатність управляти комплексними діями/проектами, відповідати за прийняття рішень у непередбачуваних умовах та професійний розвиток здобувачів освіти і підлеглих.

Програмні результати навчання:

ПР 07. Аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.

ПР 08. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність, діяльність здобувачів освіти і підлеглих, координувати їх роботу та

вмотивовувати.

ПР 10. Знати основи психології, педагогіки, а також основи фундаментальних і прикладних наук, пов'язаних з аграрним виробництвом, переробкою сільськогосподарської продукції та харчовими технологіями на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою.

ПР 17. Виконувати розрахунки, що відносяться до сфери професійної діяльності.

ПР 20. Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

ПР 23. Розуміти соціально-економічні процеси, що відбуваються в Україні та світі, мати навички ефективного господарювання.

ПР 24. Володіти основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на виробництвах, в установах, організаціях сфер, пов'язаних із аграрним виробництвом, переробкою сільськогосподарської продукції та харчовими технологіями.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							денна форма, скорочений термін						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1. Етичні засади діяльності викладача														
Тема 1. Предмет, мета, завдання курсу «Професійно-педагогічна етика». Історія розвитку професійно-педагогічної етики.	1	20	2	4	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Поняття про моральну культуру, її складові. Принципи педагогічної моралі. Поняття і структура моральної свідомості особистості.	3	20	2	4	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості. Раціонально-теоретична складова моральної свідомості	5	20	2	4	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-

викладача, педагогічна мораль.													
Разом за модулем 1	60	6	12			42	-	-	-	-	-	-	-
Модуль 2. Основні категорії професійно-педагогічної етики													
Тема 1. Проблема добра і зла, її відображення у взаємовідносинах педагог – студент. Суперечності при виконанні морального обов'язку, несенні відповідальності педагогом. Педагогічна справедливість. Секрети щастя педагогічної діяльності.	7	16	2	4			10	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Моральна самосвідомість як специфічна форма моральної свідомості. Честь і гідність як вияв самосвідомості педагога. Совість, різні підходи трактування совісті. Корекційна програма діяльності вчителя щодо регуляції власної поведінки.	9	16	2	4			10	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Поняття моральної діяльності, вчинку як складової діяльності. Інтелект і почуття в оцінці вчинку. Співвідношення моральних цілей і засобів. Мотивація педагогічної діяльності.	11	16	2	4			10	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Типові помилки етико-педагогічної	13	12	1	2			9	-	-	-	-	-	-

поведінки викладачів різного віку.													
Разом за модулем 2	60	7	14	-	-	39	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	13	26	-	-	81	-	-	-	-	-	-	-

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, мета, завдання курсу «Професійно-педагогічна етика». Історія розвитку професійно-педагогічної етики.	2
2	Поняття про моральну культуру, її складові. Принципи педагогічної моралі. Поняття і структура моральної свідомості особистості.	2
3	Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості. Рационально-теоретична складова моральної свідомості викладача, педагогічна мораль.	2
4	Проблема добра і зла, її відображення у взаємовідносинах педагог – студент. Суперечності при виконанні морального обов'язку, несенні відповідальності педагогом. Педагогічна справедливість. Секрети щастя педагогічної діяльності..	2
5	Моральна самосвідомість як специфічна форма моральної свідомості. Честь і гідність як вияв самосвідомості педагога. Совість, різні підходи трактування совісті. Корекційна програма діяльності вчителя щодо регуляції власної поведінки.	2
6	Поняття моральної діяльності, вчинку як складової діяльності. Інтелект і почуття в оцінці вчинку. Співвідношення моральних цілей і засобів. Мотивація педагогічної діяльності..	2
7	Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Типові помилки етико-педагогічної поведінки викладачів різного віку.	1

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, мета, завдання курсу «Професійно-педагогічна етика». Історія розвитку професійно-педагогічної етики.	4
2	Поняття про моральну культуру, її складові. Принципи педагогічної моралі. Поняття і структура моральної свідомості особистості.	4
3	Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості. Рационально-теоретична складова моральної свідомості викладача, педагогічна мораль.	4
4	Проблема добра і зла, її відображення у взаємовідносинах педагог – студент. Суперечності при виконанні морального обов'язку, несенні відповідальності педагогом. Педагогічна справедливість. Секрети щастя педагогічної діяльності.	4

5	Моральна самосвідомість як специфічна форма моральної свідомості. Честь і гідність як вияв самосвідомості педагога. Совість, різні підходи трактування совісті. Корекційна програма діяльності вчителя щодо регуляції власної поведінки.	4
6	Поняття моральної діяльності, вчинку як складової діяльності. Інтелект і почуття в оцінці вчинку. Співвідношення моральних цілей і засобів. Мотивація педагогічної діяльності.	4
7	Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Типові помилки етико-педагогічної поведінки викладачів різного віку.	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку професійно-педагогічної етики. Предмет, завдання педагогічної етики як науки про професійну поведінку вчителя, норми професійно-педагогічної діяльності. Поняття про моральну культуру, її складові. Принципи педагогічної моралі.	14
2	Поняття моральної діяльності, вчинку як складової діяльності. Інтелект і почуття в оцінці вчинку. Співвідношення моральних цілей і засобів. Мотивація педагогічної діяльності.	14
3	Проблема добра і зла, її відображення у взаємовідносинах педагог – студент. Суперечності при виконанні морального обов'язку, несенні відповідальності педагогом. Педагогічна справедливість. Секрети щастя педагогічної діяльності	14
4	Моральна самосвідомість як специфічна форма моральної свідомості. Честь і гідність як вияв самосвідомості педагога. Совість, різні підходи до трактування совісті. Корекційна програма діяльності вчителя щодо регуляції власної поведі.	10
5	Честь, гідність і совість педагога. Толерантність у дискурсі глобалізації європейської освіти: психолого-педагогічний аспект.	10
6	Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Типові помилки етико-педагогічної поведінки викладачів різного віку.	10
7	Поняття і структура моральної свідомості особистості педагога. Норми етичної поведінки викладачів стосовно студентів і викладачів. Поняття «етикет», його особливості та структура, правила етикетної культури.	9

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- самооцінювання.

7. Методи навчання:

- методи проблемного навчання;
- кейс-метод;
- метод проектного навчання;
- метод навчання через дослідження;

- метод навчальних дискусій та дебат;
- робота в парах, у групах;
- мозковий штурм;
- метод гейміфікованого навчання;
- лекційний метод, розповідь, пояснення, бесіда;
- ілюстрування, демонстрування;
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, складання реферату).

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Етичні засади діяльності викладача		
Практична робота 1. Предмет, мета, завдання курсу «Професійно-педагогічна етика». Історія розвитку професійно-педагогічної етики.	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24</p> <p>Знати понятійно-категорійний апарат, методологію, завдання та структуру навчального курсу «Професійно-педагогічна етика». Вміти визначати методологічні підходи, принципи та джерела щодо педагогічної етики. Розуміти закономірності та особливості виникнення поняття «професійна етика». Встановлювати і пояснювати взаємозв'язок педагогічних явищ і фактів, усвідомлюючи сучасну педагогічну дійсність.</p>	20
Самостійна робота 1. Історія розвитку професійно-педагогічної етики. Предмет, завдання педагогічної етики як науки про професійну поведінку вчителя, норми професійно-педагогічної діяльності. Поняття про моральну культуру, її складові. Принципи педагогічної моралі.	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24</p> <p>Аналізувати історико-філософський аспект поняття «професійна етика». Культуролого-лінгвістичний, філологічний аспект поняття «етика». Вміти працювати з додатковою літературою та вирішувати тестові завдання.</p>	10
Практична робота 2. Поняття про моральну культуру, її складові. Принципи педагогічної моралі. Поняття і структура моральної свідомості особистості.	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24</p> <p>Знати функції, принципи, критерії щодо професійної етики, історію розвитку професійно-педагогічної етики. Аналізувати основні види етичної поведінки за сферами прояву.</p>	10

Самостійна робота 2. Поняття моральної діяльності, вчинку як складової діяльності. Інтелект і почуття в оцінці вчинку. Співвідношення моральних цілей і засобів. Мотивація педагогічної діяльності.	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24 Вміти визначати етичну поведінку та толерантну особистість, їх параметри і критерії вияву; розкривати сутність інтелекту і почуттів в оцінці вчинку, визначати структуру через низку аспектів і принципів. Вміти працювати з додатковою літературою та вирішувати тестові завдання.	10
Практична робота 3. Почуттєвий (морально-психолог.) компонент моральної свідомості. Раціонально-теоретична складова моральної свідомості викладача, педагогічна мораль.	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24 Володіти знаннями щодо морально-психологічних компонентів. Встановлювати і пояснювати взаємозв'язок педагогічних явищ і фактів, усвідомлюючи сучасну педагогічну дійсність.	10
Самостійна робота 3. Проблема добра і зла, її відображення у взаємовідносинах педагог – студент. Суперечності при виконанні морального обов'язку, несенні відповідальності педагогом. Педагогічна справедливість. Секрети щастя педагогічної діяльності	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24 Вміти формувати толерантне освітнє середовище та виявляти толерантне відношення до всіх учасників освітнього процесу; діагностувати та коректувати власний рівень моральної вихованості, морально-професійні якості, взаємодію із студентами та колегами відповідно до етичних принципів, норм та правил. Аналізувати педагогічні проблеми. Вміти працювати з додатковою літературою та вирішувати тестові завдання.	10
Модульна контрольна робота 1	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24	30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Основні категорії професійно-педагогічної етики		
Практична робота 1. Проблема добра і зла, її відображення у взаємовідносинах педагог – студент. Суперечності при виконанні морального обов'язку, несенні відповідальності педагогом. Педагогічна справедливість. Секрети щастя педагогічної діяльності.	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24 Знати стереотипи і упередження як механізми формування етичної поведінки у полікультурному просторі. Проаналізувати педагогічні технології формування професійно-педагогічної етики; параметри і критерії вияву етичної поведінки та толерантної особистості. Встановлювати і пояснювати взаємозв'язок педагогічних явищ і фактів, усвідомлюючи сучасну педагогічну дійсність.	10

<p>Самостійна робота 1. Моральна самосвідомість як специфічна форма моральної свідомості. Честь і гідність як вияв самосвідомості педагога. Совість, різні підходи до трактування совісті. Корекційна програма діяльності вчителя щодо регуляції власної поведі.</p>	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24</p> <p>Вміти аналізувати моральний обов'язок і відповідальність. Проаналізувати нормативно-правову базу з питань впровадження ідей толерантності в освіту та суспільне життя. Визначати актуальність поняття та ідей честі, гідності у сучасному суспільстві. Вміти працювати з додатковою літературою та вирішувати тестові завдання.</p>	<p>10</p>
<p>Практична робота 2. Моральна самосвідомість як специфічна форма моральної свідомості. Честь і гідність як вияв самосвідомості педагога. Совість, різні підходи трактування совісті. Корекційна програма діяльності вчителя щодо регуляції власної поведінки.</p>	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24</p> <p>Знати зміст моральної свідомості особистості викладача; сучасні вимоги до професійно-моральних якостей викладача; основні принципи та норми етичної поведінки стосовно професії, студентів та колег: педагогічні технології формування толерантності</p> <p>Встановлювати і пояснювати взаємозв'язок педагогічних явищ і фактів, усвідомлюючи сучасну педагогічну дійсність..</p>	<p>10</p>
<p>Самостійна робота 2. Честь, гідність і совість педагога. Толерантність у дискурсі глобалізації європейської освіти: психолого-педагогічний аспект.</p>	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24</p> <p>Вміти визначати толерантну поведінку та толерантну особистість, їх параметри і критерії вияву. Формувати ціннісні орієнтації та моральні ідеали сучасного українського суспільства; на основі історичних традицій та зарубіжного досвіду.</p> <p>Моделювати зразки моральної поведінки викладача у різних педагогічних ситуаціях, аналізувати педагогічні проблеми. Вміти працювати з додатковою літературою та вирішувати тестові завдання.</p>	<p>10</p>
<p>Практична робота 3. Поняття моральної діяльності, вчинку як складової діяльності. Інтелект і почуття в оцінці вчинку. Співвідношення моральних цілей і засобів. Мотивація педагогічної діяльності.</p>	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24</p> <p>Знати про поняття моральної діяльності, вчинків. Розуміти важливість розвитку інтелекту щодо почуттів в оцінці вчинків. Встановлювати і пояснювати взаємозв'язок педагогічних явищ і фактів, усвідомлюючи сучасну педагогічну дійсність.</p>	<p>7</p>
<p>Самостійна робота 3. Етичні засади</p>	<p>ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР</p>	<p>8</p>

розв'язання педагогічних задач. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Типові помилки етико-педагогічної поведінки викладачів різного віку.	23, ПР 24 Вміти використовувати вербальні та невербальні засоби спілкування; прогнозувати та толерантно вирішувати конфліктні ситуації; застосовувати норми етикету у професійній діяльності. Вміти працювати з додатковою літературою та вирішувати тестові завдання.	
Практична робота 4. Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Типові помилки етико-педагогічної поведінки викладачів різного віку.	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24 Знати параметри і критерії вияву толерантної, етичної поведінки та толерантної особистості; історію розвитку гуманістичних освітніх концепцій та ідей дитиноцентризму як основи педагогіки толерантності. Встановлювати і пояснювати взаємозв'язок педагогічних явищ і фактів, усвідомлюючи сучасну педагогічну дійсність.	7
Самостійна робота 4. Поняття і структура моральної свідомості особистості педагога. Норми етичної поведінки викладачів стосовно студентів і викладачів. Поняття «етикет», його особливості та структура, правила етикетної культури.	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24 Вміти демонструвати практичне застосування методів виховання толерантності у навчальній, виховній та дослідницькій діяльності; застосовувати норми етикету у професійній діяльності; складати програму морального самовдосконалення та самовиховання. Вміти працювати з додатковою літературою та вирішувати тестові завдання.	8
Модульна контрольна робота 2	ПР 07, ПР 08, ПР 10, ПР 17, ПР 20, ПР 23, ПР 24	30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Іспит		30
Всього за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4174>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Амонашвили Ш.А. Гуманно-личностный подход к детям / Ш. А. Амонашвили. - М: Издательство "Институт практической психологии", 1998. – 544 с.
2. Бирко Н. М. Педагогічна майстерня формування толерантності сучасного громадянина : методичний посібник. Хмельницький: ХГПА, 2013. 184 с.
3. Береговий Я.А. Педагогіка толерантності / Я.А. Береговий // Педагогіка толерантності. – 2003. – № 1. – С. 4-8.
4. Євтух М. Б., Стефанюк С. К. Правові основи української педагогіки: етика та соціальні норми : навч. посіб. / за аг. Ред.. С. Стефанюк. Книга третя. – Одеса : ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2011. – 312 с.
5. Канішевська Л. В., Сухопара І. Г. Формування толерантності в молодших школярів у позаурочній діяльності : теорія і практика : монографія. Київ : Компринт, 2017. 403 с.
6. Чередник Л.М. Професійна підготовка майбутніх учителів до толерантного виховання молодших школярів:теорія і практика: монографія. Мелітополь, 2021. 265 с.
7. Хоружа Л. Л., Новак М. А. Формування професійної етики викладача вищої школи у процесі розв'язання педагогічних задач. *Молодий вчений*. 2021, No 10 (98), С. 296-298.

Допоміжні

1. Бех І. Д. Виховання у дітей миролюбства / І. Д. Бех // Початкова школа. 1999. - № 8. – С. 17-20.

2. Грива О.А. Толерантність в процесі становлення молоді в умовах полікультурного середовища: дис. д-ра філос. наук : спец. 09.00.10 “філософія освіти” / О.А. Грива. – К., 2008. – 417 с.

2. Молчанова А.О. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога: посібник / Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2013. 150 <https://ipood.com.ua/data/NDR/Vyhovni> (дата звернення 10.06.2025 р.).

2. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Знання, 2005. – 767 с.

3. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навч. метод. посібник. Вид. 4-те., Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 190 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліографічний словник [Електронний ресурс]. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA (дата звернення 10.06.2025 р.).

2. Вікіпедія, вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. <http://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 10.06.2025 р.).

3. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України [Електронний ресурс]. <https://dnpb.gov.ua/ua/> (дата звернення 10.06.2025 р.).

4. Каплинський В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення. [Електронний ресурс]. <https://ru.scribd.com/document/572476501> (дата звернення 12.06.2025 р.).

5. Н. М. Кравець О. В. Гречановська. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ [Електронний ресурс]. <https://nmad.vntu.edu.ua/portal/static/F6FE4446-41BA-4A4A-8C25CFBC65AF921C.pdf> (дата звернення 12.06.2025 р.).

6. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України № 434 від 06.09.2000 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00> (дата звернення 13.06.2025 р.).